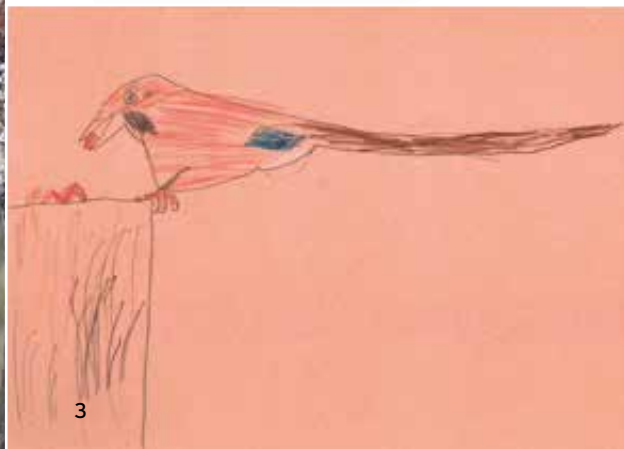

1

2

3

Kaj nam sporočajo »Ptice okoli nas«

// Eva Vukelič

Veliko ljudi v Sloveniji pozimi krmi ptice in mnogi lahko prepoznajo nekaj najpogostejših vrst. V okviru akcije »Ptice okoli nas« vsako zimo ob istem času in na enak način preštejemo ptice v okolici doma. Akcija je dobra priložnost, da se bolj zavemo ptic in narave, ki nas obkroža. Za otroke je sodelovanje lahko povod, da za pol ure zapustijo učilnice in naravo spoznajo tudi v živo. Več ko nas bo vsako zimo sporočalo svoja opazovanja, natančnejšo sliko o stanju naših ptic bomo dobili. Tako bomo lahko primerjali podatke o številu ptic med različnimi leti in iz tega sklepali, ali njihovo število v naseljih upada ali narašča. Spremembe v številu ptic pa posredno govorijo tudi o kvaliteti našega okolja.

Kaj smo ugotovili iz dosedanjih opazovanj

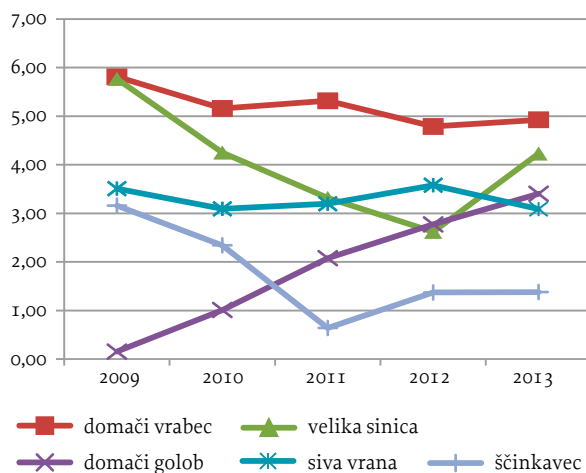
Med zimo v začetku leta 2013 smo tako že petič šteli ptice v naseljih. Pri tem je sodelovalo prek 1.200 opazovalcev, med njimi več kot 1.000 otrok v okviru vrtcev in šol. Opazili smo čez 9.000 ptic 55 različnih vrst. Akcija »Ptice okoli nas« je postala najbolj množično opazovanje ptic pri nas. Hvala vsem, ki ste opazovali ptice in poročali o svojih opazovanjih!

Če primerjamo rezultate opazovanj od leta 2009 naprej, že lahko opazimo nekatere spremembe v številčnosti in vrstni pestrosti ptic. Dejanski trendi pa se bodo pokazali šele po več letih spremljanja. Takrat bomo lahko rekli, ali gre za običajna nihanja v številu ptic ali pa za dejanski upad oziroma povečanje števila posameznih vrst. Na pri-

mer, pokazalo se bo, ali je res vsako leto več vran in manj drobnih ptic pevk, ali pa se nam to le dozdeva zaradi vsakoletnih sprememb v dejavnosti ptic v različnih letnih časih. RSPB, britanski partner BirdLife International, že od leta 1979 organizira tovrstno štetje ptice v naseljih. S pomočjo velikega števila opazovalcev so ugotovili, da se je v tem času število domačih vrabcev (*Passer domesticus*) v Veliki Britaniji zmanjšalo za dve tretjini, škorci (*Sturnus vulgaris*) so upadli kar za 80 %, število grivarjev (*Columba palumbus*) pa se je osemkrat povečalo.

Pri nas smo v primerjavi z zimo 2012 leta 2013 zabeležili več velikih sinic (*Parus major*) in domačih golobov (*Columba livia domestica*), domačih vrabcev, ščinkavcev (*Fringilla coelebs*) in kosov (*Turdus merula*) je bilo približno enako, manj pa je bilo sivih vran (*Corvus cornix*), poljskih vrabcev (*Passer montanus*) in srak (*Pica pica*).

Diagram: Številčnost nekaterih vrst ptic v naseljih v zadnjih petih letih

1: Sodelujoči so leta 2013 opazili in prešteli čez 9.000 ptic 55 različnih vrst, nekateri tudi manjkrat zabeleženo šoja (*Garrulus glandarius*).
foto: Matej Kurinčič

2: Šoja je pritegnila tudi štiriletnico Manco Kreft. Narisala jo je pod mentorstvom vzgojiteljice Marine Grilj in pomočnice vzgojiteljice Barbare Maljevac v vrtcu Podgora Kuteževo, Ilirska Bistrica.

3: Tretješolec OŠ Fara Lovro Štimec je pod mentorstvom učiteljice Darje Remih v okviru akcije »Ptice okoli nas« naslikal šoja.

4

5

4: V okviru akcije »Ptice okoli nas« so nastale tudi fotografije manj pogosto opaženih vrst ptic, kot je brinovka (*Turdus pilaris*).
foto: Matej Kurinčič

5: Učenci 8. in 9. razreda OŠ Janka Ribiča Cezanjevci so učencem 1. in 2. razreda pomagali pri polurnem opazovanju in beleženju ptic skozi okna svojih učilnic.
foto: Jasna Lamprecht

Tabela: Najbolj številne in največkrat opažene vrste ptic v posameznih regijah

REGIJA	3 NAJBOLJ ŠTEVILNE VRSTE			3 NAJVEČKRAT OPAŽENE VRSTE		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Gorenjska	siva vrana	poljski vrabec	velika sinica	velika sinica	siva vrana	plavček
Goriška	velika sinica	domači vrabec	zelenec	velika sinica	kos	domači vrabec
Jugovzhodna Slovenija	domači vrabec	domači golob	siva vrana	domači vrabec	poljski vrabec	velika sinica
Koroška	domači vrabec	siva vrana	velika sinica	domači vrabec	velika sinica	siva vrana
Notranjsko-kraška	velika sinica	poljski vrabec	siva vrana	velika sinica	poljski vrabec	siva vrana
Obalno-kraška	domači vrabec	domači golob	ščinkavec	velika sinica	taščica	domači vrabec
Osrednjeslovenska	domači vrabec	siva vrana	domači golob	velika sinica	siva vrana	kos
Podravska	velika sinica	poljska vrana	domači vrabec	velika sinica	kos	ščinkavec
Pomurska	domači golob	domači vrabec	velika sinica	velika sinica	domači golob	siva vrana
Savinjska	velika sinica	poljski vrabec	domači vrabec	velika sinica	ščinkavec	plavček
Spodnjeposavska	lišček	velika sinica	dlesk	premalopodatkov		
Zasavska	ni podatkov			ni podatkov		

Boljše okolje za ptice in ljudi

Glede na veliko število opaženih ptic lahko sklepamo, da so tudi naselja, še posebej vrtovi, za ptice zelo pomembna. Ne le z zimskim hranjenjem, temveč predvsem z načinom, kako urejamo svojo okolico, lahko precej vplivamo na bogastvo ptic, ki jo naseljujejo, pa tudi na to, kako

se bomo v tem okolju počutili sami. Tam, kjer se pester zelene površine umikajo tlakovanim parkiriščem, je ptic vedno manj, upada pa tudi kvaliteta našega življenja. Več o pticam prijaznih načinov urejanja okolice naših domov si lahko preberete v knjižici *Ptice okoli nas*, ki je dostopna na spletni strani www.ptice.si.

Vabimo vas, da tudi to zimo sodelujete pri opazovanju

Opazovanje je preprosto, tako da lahko pri tem sodelujete prav vsi, tudi če menite, da niste dobri poznavalci ptic. Ptice lahko beležite v mestu ali na vasi, okoli doma, službe, šole ali vrta. Pomembno je, da vsi sodelujoči opazujemo na enak način in da vsak opazovalec ali skupina, ki opazuje, izpolni svoj obrazec. Za pomoč pri štetju opaženih ptic in ugotavljanju, katerim vrstam pripadajo, smo na društvu pripravili letak, na katerem je tabela za vpisovanje opazovanj, ter slike najpogostejših ptic, ki se pojavljajo v naseljih.

- To zimo bo akcija potekala v tednu **od ponedeljka, 27. januarja, do nedelje, 2. februarja 2014**.
- Enkrat v tem tednu si izberete **pol ure** in si v tem času **zabeležite vse ptice**, ki jih opazite.
- Zabeležite samo **največje število ptic**, ki jih vidite hkrati (tako preprečite večkratno štetje istih ptic).
- Nato nam svoja opazovanja sporočite, najbolje prek **obrazca** na spletni strani http://ptice.si/ptice_okoli_nas/ ali www.ptice.si. Če nimate te možnosti, jih pošljite na naslov **DOPPS, p.p. 2990, 1001 Ljubljana** ali na elektronski naslov ptice.okoli.nas@gmail.com.

6

7

8

Pogosta vprašanja o akciji »Ptice okoli nas«

- **Kaj če ne poznam ptic?**
Nič hudega, zato smo pripravili letak s slikami najpogostejših vrst ptic v naseljih, s katerim si lahko pomagata pri določanju ptic in ob tem spoznate še kakšno novo vrsto.
- **V času akcije ni običajnih ptic. Kaj zdaj?**
Kljub temu da v času opazovanja ne vidite običajnih ptic, ali pa ptic sploh ne vidite, je to pomemben podatek in je dobro, da nam ga vseeno pošljete. Svoja siceršnja opazovanja lahko sporočite posebej, ločeno od podatkov o opaženih pticah v izbrane pol ure.
- **Kako se izognemo večkratnemu štetju istih ptic, na primer siničk, ki se večkrat zapored vrnejo po hrano v krmilnico?**
Zabeležite le največje število ptic ene vrste, ki jih opazite v izbrane pol ure. Primer: če opazite dve veliki sinici, čez minuto pa priletijo štiri, je največje število opaženih velikih sinic štiri. Če čez pet minut priletijo tri, je največje število opaženih velikih sinic še vedno štiri in ne sedem.
- **Kako preštejemo ptice, če jih je veliko?**
Če je ptice težko prešteti (npr. velike jate), potem njihovo število ocenite (npr. na 10 ali 50 natančno).
- **Če otroci opazujejo ptice v okviru pouka, ali lahko potem združimo njihova opazovanja?**
Če so otroci opazovali posamezno, vas prosimo, da pošljete podatke za vsakega opazovalca posebej, če pa so otroci opazovali skupaj, v skupinah, tedaj vsaka skupina izpolni svoj obrazec, ob tem pa zabeleži tudi število opazovalcev v skupini.
- **Se lahko premikamo po okolici, ali je nujno stati na enem mestu?**
Lahko opazujete skozi okno, ob krmilnici, ali pa se odpravite na krajši sprehod okoli doma ali šole. Pomembno je, da opazovanje traja pol ure.

Prispevki otrok in mentoric v okviru akcije »Ptice okoli nas«

Vrtec Podgora – Kuteževo

Otroci in vzgojiteljica Marina Grilj so sestavili pesmico o pticah pozimi:

Ptiček te zebe, pridi sem k nam,
te malo pogrejem in jesti ti dam,
ko zime bo konec in toplo bo spet,
boš prišel na okno nam pesmice pet.

Oš Janka Ribiča Cezanjevci

Otroci in mentorica Jasna Lampreht so takole zabeležili svoja doživetja ob opazovanju ptic:

Zima, zima bela, vrh gore sedela pa tako je pela ...

Ob tej zimski pesmici pomislimo tudi na ptice, ki kljubujejo mrazu, vetru, snegu in nas razveseljujejo tudi pozimi. Seveda jih nekateri sploh ne opazijo, drugi pa imajo pripravljene krmilnice in jim vsak dan postrežejo z dobrotami.

Učenci 8. in 9. razreda, ki so v šolskem letu 2012/13 obiskovali izbirni predmet Poskusi v kemiji, so imeli pomembno in življenjsko nalogo, ki jim bo koristila vsako zimo, če jo bodo ponovili. Poiskati so morali pisno ali ustno izročilo o receptu za izdelavo ptičje pogače, jo narediti in v šoli obesiti na bližnja drevesa tako, da bodo lahko tudi učenci nižjih razredov opazovali ptice skozi okna svojih učilnic.

6 in 7: Ptičje pogače so kuhali in jih obesili na drevesa okoli šole tudi učenci 1. in 2. razreda OŠ Janka Ribiča Cezanjevci.
foto: Jasna Lampreht

8: Pivka (*Picus canus*) rada obiskuje krmilnice, zato jo nekateri zabeležijo tudi med akcijo »Ptice okoli nas«.
foto: Matej Kurinčič

Mestna občina Ljubljana

Izvedbo akcije v Ljubljani je sofinancirala Mestna občina Ljubljana

1

2

1: Breguljka (*Riparia riparia*) je naša najmanjša lastovka, ki v dolžino meri zgolj 12 centimetrov. S prezimovališč se vrača konec aprila in si išče ustrezne peščene stene za gnezdenje.
foto: Branko Brečko

2: DOPPS je skupaj s prostovoljci očistil zaraščene in zasute brežine reke Drave in jih pripravil za gnezditve breguljk in vodomcev (*Alcedo atthis*).
foto: Monika Podgorelec

Nato so odšli v podaljšano bivanje ter učence 1. in 2. razreda naučili opazovati ptice. Pripravili so jim kratke zgodbe o pticah določenih vrst, pobarvanke, na voljo pa so imeli tudi slikovni ključ, s pomočjo katerega so določili vrste ptic. Pol ure so opazovali ptice na določenem mestu in si pridno beležili število posameznih vrst. Ob koncu druženja so v šolski avli pripravili razstavo pobarvank velike sinice (*Parus major*).

Vsi so bili zelo motivirani za delo in v veliko veselje mi je bilo opazovati sodelovanje dveh različnih starostnih skupin, eno na začetku šolanja in drugo, ki gre proti koncu osnovnošolskega izobraževanja in si s tovrstnimi aktivnostmi pridobiva dragocene izkušnje.

Tudi v prihodnje bomo pozimi spremljali in beležili število ptic v naši šolski okolici, saj sem ugotovila, da učence te stvari veliko bolj zanimajo kot gledanje filmov in risank.

Več si lahko preberete in ogledate na strani: <http://jasna-vaszanimakaj.blogspot.com/2013/01/opazovali-smo-ptice.html> (25. 11. 2013)

Varstvo breguljk v letu 2013

// Dominik Bombek

Zaradi posegov v naravni življenjski prostor breguljk (*Riparia riparia*) se je v Sloveniji močno zmanjšalo število teh najmanjših lastovk. Kot odziv na neugodno stanje vrste je DOPPS s svojim konkretnim naravovarstvenim delom veliko prispeval k njihovi ohranitvi. V letu 1998 je pričel uresničevati akcijo »Ohranitev breguljk

Riparia riparia v Sloveniji« z namenom povečanja števila gnezdečih parov pri nas. Pred več kot desetletjem zasnovana aktivnost traja še danes, rezultat teh vsakoletnih akcij pa so zadnja ohranjena gnezdišča breguljk na reki Dravi.

O breguljki

Breguljke se s prezimovališč vrnejo ob koncu aprila in si takoj pričnejo iskati ustrezne peščene stene, ki so nastale nedavno zaradi delovanja vode in so dovolj strme ter neporaščene. Gnezdiijo v skupinah, torej kolonijsko. Gnezdišča v srednji Evropi so predvsem bregovi tekočih voda, kjer si v strmi peščeni steni izkopljejo gnezditvene rove. Za uspešno gnezdenje je pomembna tudi bližina trstič, v katerih prenočujejo speljani mladiči.

Breguljka nekoč in danes

Reka Drava je pred umestitvijo hidroelektrarn s svojo dinamiko zagotavljala ustrezen gnezditveni življenjski prostor. Z lastno silo in gradivom, ki ga je prinašala, je reka brusila brežino in ustvarjala naravne peščene stene. Danes se je stanje zaradi hidroelektrarn in neustreznih vodarskih posegov spremenilo. Ob reki ne nastajajo več sveže stene, primerne za gnezdenje breguljk, zato si na DOPPS-u s konkretnimi akcijami prizadevamo, da bi jih ohranili. V prihodnosti se bo moralo stanje na slovenskih rekah izboljšati do te mere, da bodo breguljke lahko ponovno uporabljale naravna gnezdišča in da njihovo preživetje ne bo odvisno od razpoložljivih umetno nastalih gnezdišč.

Steno za breguljke lahko naredi vsak

Zasute in zaraščene vertikalne stene, ki so grajene iz primerne glinenega materiala in meljastega peska, lahko aprila očistimo in iz njih oblikujemo stene za breguljke. Za izbiro gnezdišča je ključna višina stene. Prenizkih